ЗБЕРЕЖЕМО ПРИРОДУ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ!

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК "ВИЖНИЦЬКИЙ"

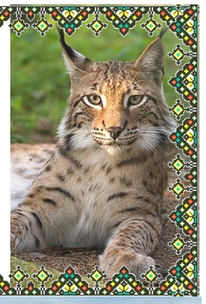

№3 (41) липень-вересень, 2025 рік

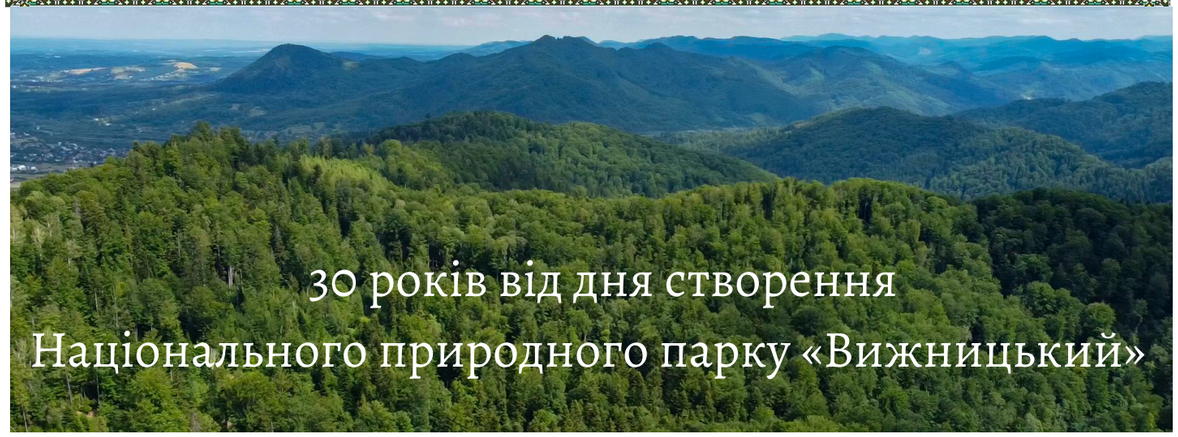

Національний природний парк «Вижницький», як об'єкт природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення, заснований у 90-х роках минулого століття. Його історія – це історія становлення, випробувань і здобутків, що сформували унікальний шлях установи.

За плечима 30-річний досвід природоохоронної, науково-дослідної, рекреаційної та еколого-просвітницької діяльності. Це не просто відрізок часу, а роки щоденні зусилля наполегливої і кропіткої праці. Це постійне перебування на варті природи, це дослідження і розробки, це потоки задоволених туристів, це екологічно свідоме покоління, яке вже сьогодні по-новому дивиться на цінність довкілля, Це також подолання викликів і загроз, що траплялися на нашому шляху, налагодження партнерських зв'язків в Україні та за її межами, невпинний рух уперед і віра в силу спільної справи.

Сьогодні національний природний парк «Вижницький» – осередок, де поєднуються природа й наука, освіта й відпочинок, традиції й новітні підходи. І саме тому цей випуск газети ми присвячуємо результатам і досягненням установи за період її функціонування.

Висловлюю щиру вдячність усім, хто стояв біля витоків створення Парку та тим, хто протягом трьох десятиліть своєю працею, розумом і талантами сприяв його розвитку й збереженню унікальної природно-заповідної території.

Окрема подяка та уклін захисникам і захисницям. Завдяки їхній мужності й відданості ми маємо можливість працювати, берегти природу рідного краю та втілювати природоохоронні ідеї, які служать на благо майбутніх поколінь.

З повагою і вдячністю, директор національного природного парку «Вижницький» Галина МАРЧУК.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ВИЖНИЦЬКИЙ»

Національний природний парк «Вижницький» створений 1995 року у період першого етапу формування національної екологічної мережі незалежної України. Він став першим природно-заповідним об'єктом найвищого статусу на теренах Чернівецької області.

Краєвиди Парку

Площа Парку на той час становила 7928,4 гектари, з них понад 95% вкритих лісовою рослинністю. Головне завдання національного природного парку полягало у збереженні та відтворенні цінних природних комплексів Буковинських Карпат.

Науковці Тетяна Андрієнко та Ілля Чорней (у центрі) під час польових обстежень

Назавжди у історії установи залишиться неоціненний 30-річний досвід природоохоронної, рекреаційної, науково-дослідної та еколого-просвітницької роботи.

Умовно функціонування національного природного парку «Вижницький», як об'єкту природно-заповідного фонду України з урахуванням діючих положень та Проєктів організації території, можна розділити на ІІІ етапи:

Георгій Сорокан — перший директор Парку (1995–2008 рр.).

І етап - з 1996 по 2010рр. ІІ етап – з 2011 по 2019рр., ІІІ етап - з 2020 по 2025рр.

Процес становлення природно-заповідної установи були нелегким і найбільше це проявилось на **першому етапі**. Це були складні роки для української економіки, що не могло не відобразитись і на природоохоронній сфері. Діяльність Парку регулювалась Положенням і Проєктом організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання, природних комплексів і об'єктів. Власне у цьому документі були чітко визначені обсяги

Будівля австрійської доби (колишня контора колгоспу), в якій протягом 1996-2001 років розміщувався офіс Парку.

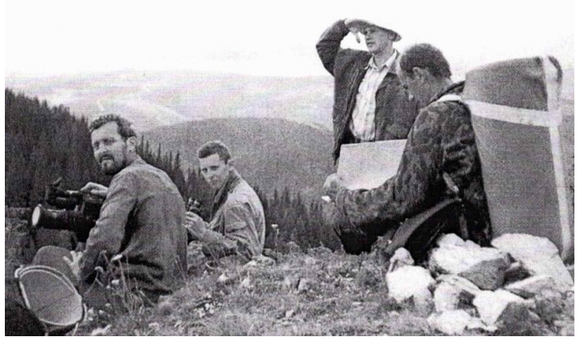

Експедиція по дослідженню карстово-спелеологічних та ботанічних об'єктів, 1998

фінансування, заходи та пріоритети. Зокрема фінансування установи на 10-річний період становило 2,7 млн. грн., орієнтовно 1 млн. євро.

Однак це залишилось на папері, а в реальному часі адміністрація Парку зіштовхнулася з рядом проблем, а саме відсутністю адміністративного приміщення, затримкою заробітної плати до 4 місяців, нульовий рівень матеріально-технічного забезпечення та відсутністю кваліфікованих кадрів.

Незважаючи на різного роду проблеми, завдяки ентузіазму та наполегливості працівників вже у 1996 році Парк

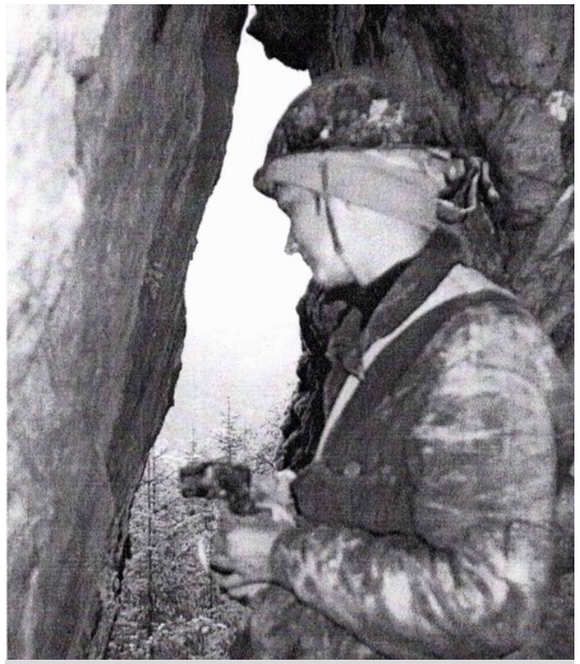

Дослідження підземних порожнин у пісковиках на території Парку

розпочинає реалізацію двох науково-дослідних тем: «Оптимізація природокористування в гірських та передгірних регіонах Північної Буковини» і «Карстово-спелеологічні утворення Українських Карпат, завдання охорони та раціонального використання».

Наступний рік ознаменувався виходом на міжнародну арену, зокрема налагоджуються прямі міжнародні зв'язки

Візит до спілки Юрайських парків, 1997

із спорідненими установами Угорщини (національний парк «Бюкк»), Словаччини (національний парк «Словацький рай») за кошти гранту з ФРКЄ.

Ознайомчі поїздки до національних парків Угорщини та Словаччини, 1998

У цьому ж році науково-дослідний відділ бере участь у міжнародній програмі «Озон» по моніторингу вмісту озону в атмосфері Карпатського Єврорегіону. В цей період розпочинається розбудова рекреаційної інфраструктури та створення еколого-туристичних стежок і маршрутів. Видається І книга Літопису природи.

Нинішнє адмінприміщення Парку реконструйоване в рамках реалізації проєкту TACIS «Транскордонна екологічна мережа Карпат» у 1999-2001 рр.

Протягом 1999 – 2001 рр. реалізувався проєкт TACIC «Транскордонна екологічна мережа Карпат» з бюджетом 1,5 млн. екю,

Керівник групи експертів проєкту TACIS Аннья Фінне (у центрі) зі своїми колегами

в рамках якого у 1999 р. делегація Парку здійснила поїздку до Фінляндії з питань вивчення досвіду функціонування національних парків та еколого-

Отримання двох автомобілі та мікроавтобуса

просвітницьких центрів.

Це стало передумовою заснування у 2001 році екоцентру з еколого-естетичною експозицією «Чотири пори року» – одого з перших таких об'єктів в Україні.

Еколого-естетична експозиція «Чотири пори року», яка створена у 2001 році за фінансової підтримки міжнародної програми TACIS.

Окрім цього, були виділені кошти на реконструкцію адміністративного приміщення та зміцнення матеріально-технічної бази.

У 2004 році було придбано сучасне метеорологічне обладнання та створено метеопост, де відтоді ведуться

Метеорологічний пост, 2004

спостереження за температурою повітря та ґрунту, характером і кількістю опадів, висотою снігового покриву та аномальними явищами. Отримані дані щороку вносяться до Літопису природи.

Одним із стратегічно важливих результатів стало розширення території Парку у 2007 році на площу 3066,1 га, що дало змогу посилити охорону цінних

природних комплексів, зберегти рідкісні види флори і фауни, забезпечити належні умови для відновлення екосистем.

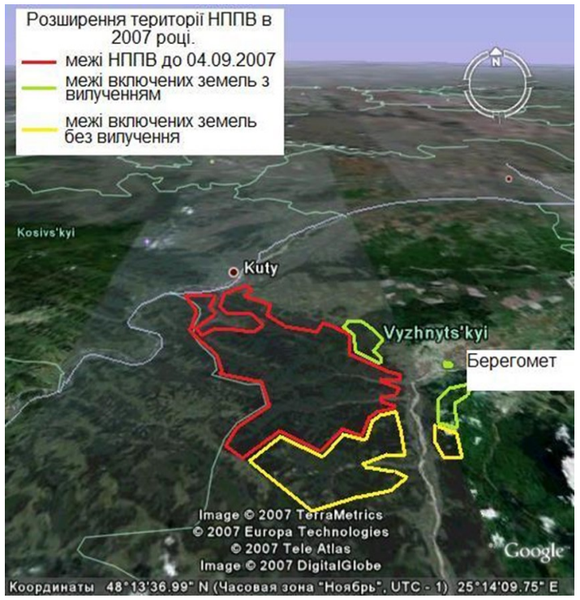

У 2009 році в урочищі Сухий було облаштовано новий рекреаційний пункт Велика Розчищ. Він став зручним і привабливим місцем для відпочинку на природі. Тут встановили просторі альтанки, мангали, дерев'яні столи, лавки, гойдалки та волейбольний майданчик.

Рекреаційний пункт Велика розчищ

На території, що прилягає до адміністративного офісу Парку, у 2010 році було закладено декоративний розсадник площею 0,10 га. Тут розмножували саджанці методом живцювання, поступово збільшуючи їх кількість і різноманіття. З часом його площа зросла й нині становить 0,19 га.

Сучасний вигляд розсадника

Вирощений посадковий матеріал використовують не лише для озеленення території Парку, а й реалізовують населенню.

Другий етап, який розпочався у 2011 році після затвердження нового Проєкту організації території, характеризувався відносною стабільністю та мінімальним фінансуванням. Однак Парк вже мав власне адміністративне приміщення, сформований штат з відповідною організаційною структурою.

Самець та самка зубра європейського

В урочищі Сухий у 2011 році створювався науково-дослідний та еколого -просвітницький центр з відтворення зубра європейського. Для його заселення з Хмільницького лісгоспу було завезено дві особини цього рідкісного виду.

В цей період виходить у світ монографія «Національний природний парк «Вижницький»: Природа та лікувально

рекреаційні ресурси», присвячена мінеральним джерелам. Парк бере безпосередню та партнерську участь по реалізації проєктів в рамках спільної операційної програми транскордонного співробітництва «Румунія – Україна – Республіка Молдова».

Польові роботи по ідентифікації пралісів за участю д.б.н., професора І.І. Чорнея та к.б.н., доцента В.В. Буджака Чернівецького національного університету, 2014

У рамках впровадження Проєкту «Збереження карпатських пралісів», що стартував в Україні у 2014 році з метою збереження карпатських пралісів в їх первісному стані та реалізовувався Українським товариством охорони птахів за фінансово-технічної підтримки Франкфуртського зоологічного товариства, здійснюється ідентифікація пралісів та старовікових лісів.

Встановлення баткодеру для акустичного моніторингу кажанів на території Парку, 2015

Встановлення фотопастки

Також у межах цього проєкту було запроваджено акустичний моніторинг кажанів із використанням беткодерів, а для спостереження за фауною встановлено фотопастки.

Українська делегація на фестивалі гірських професій в м. Шамбері, Савойя, регіон Рона-Альпи, 2016

В рамках проведення міжнародного фестивалю гірських професій, який відбувся у французькому містечку Шамбері, делегація з Буковини представляла Україну та мала можливість ознайомитися з роботою регіонального парку «Du Massif des Bauges».

За підтримки Ботанічного саду Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича 4 квітня 2019 року в урочищі Стебник, на площі 0,15 га Солонецького природоохоронного науково -дослідного відділення, було закладено

дендрологічний парк «Стебник». Тут висадили дерева та кущі 19 таксонів деревних екзотів, що походять із різних регіонів світу з подібними природно-кліматичними умовами. З часом колекція поновлюється новими видами.

Закладання дендропарку «Стебник», 2019

Третій етап, що триває й досі, можна вважати новітнім періодом в історії Парку. Саме тоді вдалося подолати проблему самовільних рубок, що стало своєрідною новою сторінкою його розвитку. Водночас цей час для всієї України виявився одним із найскладніших за роки незалежності — пандемія COVID-19 та збройна агресія росії суттєво позначилися на діяльності установи та її колективу. Попри всі труднощі, на території Парку створюються нові рекреаційні, науково-пізнавальні та еколого-просвітницькі об'єкти, що відкривають нові перспективи для його розвитку.

Робоча зустріч адміністрації Парку з керівником проєкту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» Міхаелем Бромбахером, 2021

Вручення ключів від автомобілів, м. Івано-Франківськ, 2021

Важливою складовою функціонування Парку у цей період є реалізація Проєкту ініційованого Урядом Німеччини «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» у рамках якого було істотно посилено матеріально-технічну базу установи, насамперед це автомобілі підвищеної прохідності, форменний одяг для служби державної охорони, квадрокоптер, боді-камери, комп'ютерна техніка та інші прилади для наукових досліджень. Запроваджується система

Тренінг з використання SMART технологій

моніторингу SMART, що дає змогу аналізувати дані про стан довкілля, виявляти порушення режиму охорони, та інше. Вагомий внесок у підтримку національного природного парку «Вижницький» на даному етапі здійснює Франкфуртське зоологічне товариство, яке продовжує фінансувати поточні та критичні витрати у воєнний період.

Особливого колориту рекреаційним зонам Парку додали альтанки, зведені в урочищах Лужки та Солонець. Вони виконані у стилі карпатського бароко, який вирізняється масивністю форм, багатою різьбою та декоративними елементами і слугують не лише зручним місцем для відпочинку, а й органічно вписуються в природний ландшафт, підкреслюючи самобутню архітектурну спадщину Карпат.

Рекреаційний пункт Лужки, 2023

У 2023 році в урочищі Сухий було створено зону літнього відпочинку на рекреаційному пункті Велика розчищ. Тут облаштовано альтанки, лежаки, парасолі, спортивний і дитячий майданчики, що зробило це місце ще більш привабливим для відвідувачів.

Зона літнього відпочинку, 2025

У 2021 році розпочата робота над створенням Музею під відкритим небом «Вартові Недеї» – давнім святилищем епохи неоліту (7 тис. років до н.є.). На каменях комплексу викарбувані солярні символи, петрогліфи, а також один із перших сонячних календарів, що дає

Дослідження мегалітів на г. Стіжок, 2021

змогу відчути атмосферу давніх цивілізацій та відкрити для себе історію регіону.

Реалізується проєкт «Око Парку». встановлено дві сучасні спостережні вежі – на одному з хребтів 12 метрів заввишки та в урочищі Бука 16 метрів, з кутом огляду 360°. Вони обладнані сучасними відеосистемами та дозволяють службі

Встановлення спостережних веж, 2025

державної охорони у режимі онлайн контролювати стан території та фіксувати будь-які загрози для природних екосистем. Система дозволяє оперативно реагувати на пожежну небезпеку, незаконні рубки, браконьєрство та «джипінг», підвищуючи ефективність охорони природи.

Експозиція «Саламандра і шафран»

Також розпочато роботу зі створення безбар'єрного простору в еколого-просвітницькому центрі.

У 2020 році створено екологічну експозицію під відкритим небом «Саламандра і шафран». До її складу увійшли велика модель саламандри завдовжки 5 метрів та шафран висотою близько 2 метрів. Експозиція покликана демонструвати важливість збереження видів, занесених до Червоної книги України, та сприяти еколого-просвітницькій діяльності серед відвідувачів Парку.

Подорож 3D туром малечі в окулярах віртуальної реальності

За кошти, виділені Чернівецьким обласним фондом охорони навколишнього природного середовища, закуплено інтерактивну панель та окуляри віртуальної реальності, у яких можна побачити цікаві куточки території Парку.

Еколого-просвітницький центр Національного природного парку «Вижницький» облаштований сучасними вказівниками з шрифтом Брайля. Це важливий крок у створенні безбар'єрного простору, адже завдяки таким табличкам відвідувачі з порушенням зору отримують можливість самостійно орієнтуватися в приміщенні та знайомитися з основною інформацією.

Встановлення табличок зі шрифтом Брайля

Розпочато облаштування безбар'єрної стежки, яку спроєктовано так, щоб відвідувачі з різними фізичними можливостями могли безперешкодно пересуватися та отримувати цікаву інформацію. Тут можна пройтись босоніж та відчути природні матеріали під ногами, зіграти мелодію лісу та спостерігати за жителями у будиночку для комах.

Безбар'єрна стежка біля офісу Парку

Робота над Проєктом організації території

На стратегічному рівні розроблена концепція розвитку національного природного парку на короткострокову і довгострокову перспективу та підготовлений Проєкт організації території на наступних 10 років.

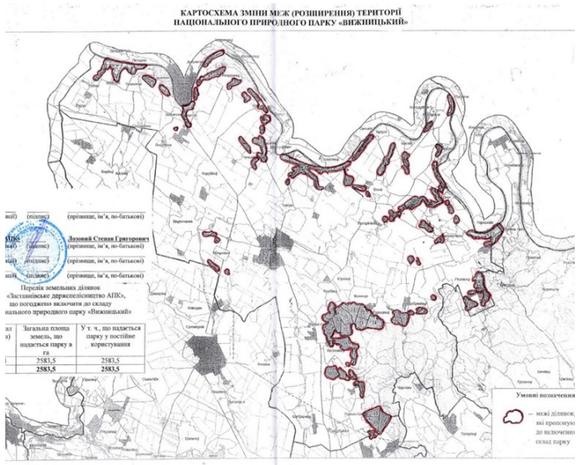

Перспектива розширення Парку за рахунок земель Заставнівського лісництва

Зроблені і погоджені обгрунтовуючі матеріали по розширенню території Парку на 2783,1 га, знаходяться на стадії підписання Указу Президента України.

Крім того, готуються заявки для участі у міжнародних проєктах і програмах, зокрема ЄС LIFE, INTERREG NEXT Румунія – Україна, VIA INTERREG NEXT Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна та інших. Це відкриває нові можливості для співпраці, обміну досвідом та активної присутності Парку на міжнародній арені.

Навіть в умовах військового стану в Україні, істотно зросли можливості щодо поїздок за кордон, адже міжнародна співпраця відіграє ключову роль у впровадженні інновацій та розвитку природоохоронних територій. З національними парками Франції, Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини та іншими налагоджуються міжнародні партнерські зв'язки.

Зокрема, з метою набуття досвіду польських колег у створенні осередків реабілітації диких тварин в Україні здійснено поїздку до Польщі.

Робочий візит до Польщі, 2023

Наступним етапом став робочий візит до Мазурського ландшафтного парку та Парку диких тварин ім. Бенедикта Дибовського Республіки Польща, де ознайомилися з особливостями інфраструктури територій природно-

Польський Парк диких тварин ім. Бенедикта Дибовського, 2023

заповідного фонду сусідньої країни, призначеної для людей з обмеженими можливостями.

Робоча поїздка до Румунії, 2023

Не менш важливою була робоча поїздка до Румунії, де обговорено майбутню транскордонну співпрацю України-Румунії та створення транскордонної природоохоронної території, яка в майбутньому відкриє безперешкодні міграційні шляхи диких тварин.

Проблематика глобальних змін клімату сьогодні перебуває у центрі уваги міжнародної наукової спільноти та активно обговорюється на рівні національних комісій, конференцій і симпозіумів.

Директор Парку Галина Марчук взяла участь у VII Міжнародній конференції з регіональних змін клімату «Геонаука в регіоні Карпат і Чорного моря (GCBS 2023)», організованій за підтримки

Директор Галина Марчук під час доповіді на VII Міжнародній конференції з регіональних змін клімату, 2023

У національному парку «Розточанський»

Geoconcept Association of Applied Geography.

Робоча поїздка у 2024 році до польського національного парку «Розточанський» стала важливим кроком у напрямку вивчення кращих практик із забезпечення безбар'єрності, де ознайомилася з принципами та специфікою роботи польських колег.

Ще однією важливою подією стала

Словацького музею охорони природи та спелеології, 2024

участь у міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 100-річчя підписання Краківського протоколу. У 2024 році в історичній будівлі Словацького музею охорони природи та спелеології у Ліптовському Мікулаші обговорювалося транскордонне співробітництво в Карпатах.

НПП «Вижницький» і надалі розвиватиме міжнародну співпрацю, крок за кроком наближаючись до європейських стандартів у сфері охорони природи, екопросвіти та розвитку безбар'єрності.

Отже, як свідчить історія, національний природний парк «Вижницький» пройшов непростий шлях від народження до становлення і розвитку.

Незважаючи на всі труднощі, колективу вдалося впоратися з найважчими викликами і загрозами, подолати найважчі перешкоди та забезпечити сталий розвиток установи. Водночас, завдяки наполегливості і професійності людей, що тут працюють, ще буде зроблено багато на благо природи та людини.

Сьогодні Парк дивиться у майбутнє з вірою та рішучістю і продовжує зміцнювати свою позицію як сучасна природоохоронна установа, розвивати рекреаційну та еколого-просвітницьку інфраструктуру, впроваджувати сучасні методи моніторингу та охорони природних екосистем території Парку. Для молоді створюватимуться нові інтерактивні стежки, маршрути та навчальні програми. Також продовжуватимуться створюватися та дооблаштовуватися комфортні зони відпочинку, щоб кожен відвідувач, незалежно від своїх можливостей, міг відчути красу карпатської природи, пізнати її секрети і навчитися її берегти.

Національний природний парк «Вижницький» і надалі розвиватиме міжнародну співпрацю, перейматиме досвід європейських колег і поступово впроваджуватиме європейські стандарти охорони природи. Малими, але впевненими кроками він створюватиме простір, де природа і людина живуть у гармонії, а кожна нова ідея та проєкт стає внеском у майбутнє нашого регіону, забезпечуючи збереження унікальної природи та створюючи умови для безпечного, пізнавального і доступного відпочинку для всіх відвідувачів.

Тридцять років роботи Парку довели, що завдяки професіоналізму колективу, його відданості справі, любові до рідної землі можна досягти сталого розвитку та створити справжню спадщину, якою пишатимуться майбутні покоління.

Заступник директора з наукової роботи
Віталій СТРАТІЙ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ВИЖНИЦЬКИЙ»
Головний редактор
директор НПП «Вижницький»
Галина МАРЧУК

59233, Чернівецька обл, Вижницький р-н,
смт Берегомет, вул Центральна, 27а.
Телефон/факс: (03730) 3 69 06
E-mail: vyzhpark@ukr.net
Веб-сайт: vyzhnytskyi-park.in.ua

Газета видана в електронному
та друкованому вигляді
Виходить 1 раз на квартал.
ЧЦ № 398-78Р від 16.02.2011р.